Theater Na de Dam
Atelier

HET ‘FOUTE KAMP’

Thema's: collaboratie, fout in de oorlog, goed en fout, intergenerationeel trauma, Kamp Amersfoort

Locatie: Amersfoort

Door: Julia Spoelstra en Maaike Pijnappel

Deze tekst is geïnspireerd op getuigenissen en onderzoek naar mensen die in Kamp Amersfoort hebben gewerkt of daar gevangen hebben gezeten. Kamp Amersfoort was een doorgangskamp, strafkamp en werkkamp met een van de strengste regimes in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog. De verhalen bevragen de rollen van dader en slachtoffer, en de nalatenschap van iemand die in de oorlog “fout” was.

PERSONAGES	VERTELLER 1
	TOON
	JONAS
	SIEM
	HANNEKE
	LENN
	JASMINE
	JOEY
	MANU
	DESI

Jongeren zitten bij de stenen, gewoon als zichzelf. Als het publiek er is, staat een speler op en gaat op een van de stenen staan en leest

voor vanaf een blaadje.

VERTELLER 1 Hanne Mannen van het Rode Kruis-kamp, Met grootte blijdschap treed ik bij dit laatste plechtige appèl voor Uw front om U allereerst nog eens van ganscher harte geluk te wensen met de capitulatie, welke over enige minuten, een feit zal zijn en welke voor U allen de bevrijding en den terugkeer naar Uw familie in zich houdt.

Dit is een historisch moment voor ons kamp, het voormalige beruchte Polizeiliche Durchgangslager Amersfoort, waarvan gij allen ereburgers zijt.
Op deze plaats is gedurende vijf jaren van gewelddadige Duitsche overheersing door talloze landgenoten geleden, gestreden en gebeden; en velen, wier geest steeds een lichtend schijnsel zal blijven uitstralen, hebben hier voor het vaderland hun leven gelaten. Aan hen allen, die vandaag de ijzeren deuren, de tralies en het prikkeldraad zien wijken, denken wij thans met een gevoel van grenzeloze opluchting.

Ik ben innig dankbaar, dat gij althans in de laatste weken zodanig op een reeds bevrijd plekje vaderlandschen grond hebt kunnen leven, dat de meesten Uwer zoo gezond en veerkrachtig mogelijk naar huis kunnen
terugkeren; En ernaar te streven de wonden van de Duitsche overheersing te helen. Weest daarbij, barmhartig, werkt daarnevens mede aan een rechtvaardige berechting van hen, die het Nederlandsche volksleven in den oorlogstijd hebben geschaad, doch laat U daarbij niet door persoonlijke haatgevoelens leiden.

De rest van de spelers trekken hun hoodie uit en knopen deze om. Hanneke stapt van de steen af en knoopt ook de hoodie om.

TOON	Dat zei Loes van Overeem op 5 mei, 81 jaar geleden, daar op de binnenplaats.
JONAS	De binnenplaats van Kamp Amersfoort.
TOON	Kamp Amersfoort, een verschrikkelijke plek tijdens de Tweede Wereldoorlog.
HANNEKE	Zo'n 47.000 mensen hebben hier gevangen gezeten.
TOON	Minstens 662 mensen zijn hier omgekomen.
LENN	388 door executie
SIEM	Een van de meest beruchte kampen hier in Nederland.
JASMINE	Gevangenen, of ja, mensen die hier vast zaten, werden mishandeld.
JOEY	Geslagen
MANU	Geschopt
TOON	Ze moesten hard werken tot je erbij neervalt.
HANNEKE	Eten was er bijna niet.
TOON	Het waren mensen, maar ze werden onmenselijk behandeld.
DESI	In de ogen van de SS-ers waren ze ook geen mensen meer.
LENN	Het waren verraders, mensen die zich verzet hadden.
JOEY	Politieke vijanden.
TOON	Polizeiliches Durchgangslager Amersfoort.
JASMINE	Doorgangskamp, strafkamp en werkkamp.

JONAS Je identiteit werd van je afgepakt.

LENN Die mensen waren nu een nummer.

TOON Misschien moeten we even een indruk geven?

Iedereen staat op, de ene helft knoopt de hoodie los en gaat rechts staan, de andere helft doet hem juist aan, met capuchon op en gaat links staan.

SIEM *Hongerig, trillend, aan de verkeerde kant van het prikkeldraad.*

JASMINE *Als jij hen niet slaat, slaan ze jou.*

MANU *Ik kijk naar de bewakers en zie monsters.*

HANNEKE *Ik vertel mezelf dat het zelfverdediging is. Dat ik dit doe om te overleven.*

JONAS *Ik zweer dat ik nooit, maar dan ook nooit, zoals zal worden als jij.*

LENN *Ik sla harder dan nodig.*

DESI *Het engste aan deze plek zijn niet de wachttorens of de geweren. Het engste is hoe geruisloos je vergeet wie je was.*

Alle spelers knopen de hoodie weer om, op Jasmine & Desi na.

TOON Maar op 19 april wordt Kamp Amersfoort bevrijd. Het kamp komt in handen van het Rode Kruis

MANU Het Rode Kruiskamp.

TOON Vanaf 7 mei worden de deuren geopend voor repatrianten.

LENN Het schuldige landschap wordt een plek voor terugkeerders uit concentratiekampen.

JOEY Ze worden geregistreerd.

JONAS Verzorgd.

SIEM En terug geholpen naar hun oude leven, naar hun familie.

Hanneke doet weer snel de hoodie los, gaat op de steen staan en zegt:

HANNEKE Weest daarbij, barmhartig, werkt daarnevens mede aan een rechtvaardige berechting van hen, die het Nederlandsche volksleven in den oorlogstijd hebben geschaad, doch laat U daarbij niet door persoonlijke haatgevoelens leiden.

MANU Rechtvaardige berechting.

LENN Barmhartigheid.

JONAS Je niet laten leiden door persoonlijke haatgevoelens.

JOEY Dat is best lastig wanneer er zo veel is gebeurd.

SIEM Wanneer er zoveel kapot is gemaakt

JONAS Als er zoveel leed is aangericht.

HANNEKE Het land moest worden opgebouwd

LENN En daarbij was geen plaats voor verraders.

TOON Op 28 mei opent het Bewarings- en Verblijfskamp Laan 1914.

JOEY Werd je verdacht van collaboratie?

SIEM Was je lid geworden van de NSB?

MANU Had je een liefdesrelatie met een Nazi?

TOON Dan kwam je hier terecht.

HANNEKE In het ‘Foute kamp’.

JOEY In hetzelfde kamp als de repatrianten.

LENN Wie leed had aangedaan zat ineens in hetzelfde kamp als wie heeft geleden.

TOON Sterker nog, de rollen werden omgekeerd.

Muziek start in, uit allebei de rijen komt één speler (Jasmine & Desi), ze dansen. Aan het einde van de dans beginnen de andere spelers weer met praten.

LENN *Hongerig, trillend, aan de verkeerde kant van het draad.*

SIEM *Als jij hen niet slaat, slaan ze jou.*

HANNEKE *Ik had niet verwacht, dat ik ooit zoals zij zou worden.*

DESI *Het engste is hoe geruisloos je vergeet wie je was.*

JOEY *Ik besef nu hoe erg het is wat we hen hebben aangedaan.*

JONAS *Wanneer ben ik de grens overgegaan?*

JASMINE *Hij is nu een monster dat ik heb geschapen door mijn daden.*

TOON Bewaker werd gevangene en gevangene werd bewaker.

JONAS Verzetsmensen die opgepakt zijn geweest

MANU Verhoord

JOEY Gevangengezet

HANNEKE Mishandeld

JASMINE Waarvan de echtgenoot is geëxecuteerd

DESI Die werden nu zelf de bewakers van dit kamp.

MANU Na 5 jaar onderdrukking, hadden zij het recht zelf in handen.

JONAS Wie fout was

LENN Zou daar spijt van hebben.

JOEY Acties hebben gevolgen.

TOON In het foute kamp ging het er net zo slecht aan toe als het kamp voor de bevrijding.

HANNEKE De nieuwe bewakers

JONAS Slachtoffers uit de oorlog

HANNEKE Behandelden de mensen zoals zij behandeld werden.

DESI Gevangenen werden uitgescholden

JOEY Met knuppels toegetakeld

SIEM Bespoten met een ijskoude brandspuit.

Iedereen knoopt de hoodie weer om en komt uit de rij.

JASMINE Het foute kamp

JOEY Het kamp voor foute mensen.

LENN Voor als je iets fout hebt gedaan

JONAS Acties hebben gevolgen.

MANU Verdiende loon

SIEM Meedogenloos.

HANNEKE Terecht?

LENN Hoever mag je gaan?

TOON Volgens mij hebben jullie nu wel een beeld hè?
Maar stel je nu eens voor, een van die mensen

HANNEKE Die foute mensen.

TOON Was jouw vader.

DESI Of moeder

JASMINE Of oma

SIEM Misschien je opa.

TOON Jouw vader

DESI Of moeder

JASMINE Of oma

SIEM Misschien je opa

TOON Was fout

JONAS Fout in de oorlog.

TOON Stel je dat eens voor.

Korte stilte. Toon draait zich om naar de groep.

In mei 2026 speelde de voorstelling ’FOUT’ bij Nationaal Monument Kamp Amersfoort (regie: Julia Spoelstra en Maaike Pijnappel).

© 2026 Atelier van Herinnering